

Az emberi életben van egy nagyon fontos fenomén. Ez abban áll, hogy amikor az egyik ember a másikra néz, és meglátja annak igaz lényét, akkor abban, akire néz, felébred, lángra gyúl (vagy megerősödik) az Én-érzés.

Ez a fenomén nagyon világosan jelenik meg a Waldorf óvodák és iskolák munkájának elválaszthatatlan részében, az úgynevezett „gyermekmegfigyelésben”: amikor a pedagógus kollégium összeül, természetesen a gyermek nélkül, hogy együtt elfogulatlanul tekintsenek rá és az ilyen vagy olyan megnyilvánulások sora mögé – nem számít, hogy ezek „pozitívak” vagy „negatívak”, itt soha nincs szó értékelésről – törekszenek meglátni ennek a konkrét embernek az igazi belső lényét és szükségleteit. A gyakorlat azt mutatja, hogy maga ez a rátekintés, az elfogulatlan ránézés szó szerint „mágikus” hatással van: a gyermek átalakul. Az ilyen megfigyelés célja sosem az, hogy őt „megfelelőbbé”, „alkalmazkodóbbá” tegyék, a lényeg az, hogy ez lehetőséget ad, hogy a gyermek valódi lénye megjelenjen, és hogy ezzel együtt a csoportban a helyzet és az ő bekapcsolódása egészségesebbé, vagyis emberibbé válik.

Ezt a fenomént két felnőtt találkozásánál is meg lehet tapasztalni. Ilyen módon törekszik nézni az az ember is, aki az ilyen nézést választja hivatásának, például az antropológiai biográfiai konzulens. De a munka határain túl, a mindennapi életben is találunk időnként olyan embereket, akik rendelkeznek ezzel a képességgel, és néha nekünk magunknak is sikerül meglátnunk a felebarátunkat, és ez mindig nagyon erős és izgalmas tapasztalat. És különös hálával töltenek el bennünket azok a találkozások, amikor bennünket látott meg ilyen valódi módon egy másik ember. Az ilyen találkozások amilyen ritkák, annyira mélyen hagynak nyomot a szívben. Ezeket mindig a csend, nyugalom és egy részessé válás különös atmoszférája követi.

Az ilyen tapasztalat – amikor a másik ember meglát bennünket – jellemző sajátossága, hogy különös módon magunkra ébredünk. Mondhatjuk, hogy ebbe a pillanatban „önmagunkhoz érünk” és hirtelen igazán képessé válunk meglátni és megtapasztalni önmagunkat olyannak, amilyenekké ki lettünk gondolva, a valódi ösképzünkben. Eközben mintegy magunk fölé növekedünk – és ez mindig a megszabadulás, a szabadság tapasztalata.

Az ilyen tekintet, ami látja a másik embert, behatol a személyiség burkain át az ember lényének mélyeibe, az ő individualitásához, az örök részéhez, a magvához. Épp amikor ezt az örök részt meglátottá válik, akkor felébred a szokásos, mindennapi létben, és tevékenyé válik benne.

Hogy egy ilyen ébredés lehetővé váljon, létezniük kell azoknak, akik valamikor megláttak vagy meglátnak bennünket. És valamikor őket is meg kellett, hogy lásson valaki más „látó”. Ha gondolatban meghosszabbítjuk ezt a „látási” „láncot” az elejéig, akkor eljuthatunk arra a gondolatra, hogy valamikor a Földön meg kellett jelennie az elsőnek azok közül, akik képesek így látni. És ennek az elsőnek a látási módja teljesen új kellett, hogy legyen. Hiszen a korábbi időkben az embereket látták az Istenek, de belülről, és az ilyen tekintet nem tudta felébreszteni őket, ez egy álom-állapot volt, amiben az ember élete mintegy az Istenek „álma” volt. Az Istenek álmodták az embereket, akik épp ezért nem lehettek szabadok.

A felébredés fontos feltételévé a kívülről történő rátekintésnek kellett válnia: amikor az emberre valaki úgy néz, hogy a külső, mulandó burkokon, a személyiségén keresztül képes meglátni az individualitásának örök, halhatatlan lényét. Valakinek el kellett kezdenie először így tekintenie az emberekre, hogy fel tudjanak ébredni. Az ilyen képességgel rendelkezőnek magának is embertestben kellett megjelennie, hogy az emberek elé külső, látható módon álljon, hogy lehetővé váljon az egyik ember szemének tekintetéből a másikéba tekinteni.

Ez az Első, aki képes volt a tekintetével, a látásával felébreszteni az ember „Énjét”, Krisztus volt.

Az ember, akit ilyen módon láttak meg, nemcsak önmagára ébredt. Az individualitásának, az Énjének megtapasztalásával ezt más emberekben is elkezdhetette meglátni. Ez Krisztus adománya volt, amit Ő hozott el az embereknek: annak képessége, hogy más emberben is meglássa az Ént. Hogy elhozza nekünk ezt az adományt, egyszer meg kellett testesülnie a Földön.

Mondhatjuk, hogy ahhoz, hogy valamikor önmagunk Énjére ébredjünk, minden embert meg kellett látnia egy olyannak, aki képes ilyen módon látni. És így az Idők Fordulóján, a megtestesült Krisztussal való találkozásnak köszönhetően, a Földön megjelentek és járni kezdtek olyan emberek, akik képesek ilyen látásra. Ezek voltak az első keresztények. Akire Krisztus ránézett, az kereszténnyé vált. Aztán a Földön vándorolva ezek a keresztények találkoztak más emberekkel, rájuk néztek, és látták őket, és így kezdett terjedni a keresztény impulzus: emberről emberre, szemből szembe, szívből szívbe való tekintéssel.

A keresztény: látó ember. A látás képessége, amire csak a földi élet által tehetünk szert, az individualitás képességévé válik. Hiszen csak az individualitás képes látni: individualitás néz individualitásra, Én néz az Énre. És az ilyen látás képessége természetesen szív-képesség. Hiszen a szemek néznek, de a szív lát. A szellemi szív válik az individualitás, az Én érzékelésének képességévé. Keresztény módon cselekedve a keresztény ember lehetővé teszi, hogy a másik emberben felébredjen az érzékelés szellemi szerve, ami egyidejűleg ennek a lénynek a középpontja is.

Az elmondottakból látszik, hogy ahhoz, hogy a kereszténység, mint igazi élet-gyakorlat létezzen és hasson a Földön, minden időben élniük kellett ilyen „látóknak”, akik fel tudták más emberekben ébreszteni a látásnak ezt a képességét, és ezt tovább tudták vinni. És minden látó, még ha csak kevésszer is adatott meg ez neki, meg lehet arról győződve, hogy valamikor őt magát is egy másvalaki látta meg, ami lényegében azt jelenti, hogy maga Krisztus: hiszen a tekintetnek ez az a fajtája, ami közvetlen, „kezdeti” marad az emberről emberre való átadásnál.

Krisztus csak egyszer testesült meg a Földön fizikai testbe, elhozva az embereknek az isteni, kiolthatatlan szikrát. Csak egyszer – ez pedig azt jelenti, hogy a kereszténység további ügye teljességgel mirajtunk múlik, a mi szabad döntésünkön, a szabad cselekedetünkön. A individuális Énnel együtt adományozott szabadság a nem-látás lehetőségét is megadja, azt, hogy „elfeledkezzünk” az isteni szikráról.

A modern életben tipikus tapasztalatunk, hogy önmagunkat Énnek éljük meg, ráadásul ez az önérzékelés gyakran nagyon erős, néha túlzott is, a többi embert pedig egyszerűen embernek tapasztaljuk. Még ha nem is mondjuk ki világosan, de gyakran ezt gondoljuk: „Én én vagyok, az a másik pedig egyszerűen egy ember.” Különösen, ha ez a másik nem ismerős vagy érdektelen számunkra. „Hát egyszerűen egy másik ember ment el mellettem. És? Minden nap emberek tízei és százai haladnak el.”

Ez számunkra nagyon észrevétlenül történik, de a mai nap egy fontos fenoménja: a másik ember lényét nem másik Énnak éljük meg. Nem arról van szó, amiben formálisan mindenki egyetérthet, hogy a másik szintén Én, hanem a másik ember Énjének valódi megtapasztalásáról. Nem jutunk el az individualitásáig, ha az általános „ember” megnevezésnél maradunk. Így elveszítjük a másik embert, ezzel együtt pedig valójában önmagunkat is. Nagyon nem egyszerű valódi módon, átélve – vagyis érzékelés eredményeképpen – azt mondani a másiktól, hogy Én, magunkról pedig, hogy „ember”. Annak a képességnek a fejlettségétől, hogy mennyire tudjuk észlelni, tapasztalni és tudni, hogy mi az Ember, mi az Én, függ annak a lehetősége, hogy eljussunk az igazán keresztény gyakorlathoz, amikor mondhatom az előttem álló embernek: „Te egy másik Én vagy, Én pedig egy olyan Ember, mint te!”

Ezen keresztül válik lehetővé valóban feloldani az ismert filozófiai ellentmondást: „Én és a világ”. Mivel amikor képesek vagyunk az énünk elvesztése nélkül valami általánost, a világmindenséget – az embert, az emberséget, az emberiséget – megtalálni önmagunkban, és a különállót, az individuálisat a világban, a konkrét másik emberben¹. Ha ez valódi megtapasztalássá válik, akkor ebben a pillanatban a keresztény impulzus is élővé válik bennünk, és ebben az értelemben kereszténnyé válunk, Krisztus valódi követőivé. Hiszen Ő volt az első, aki magába foglalva az emberség teljességét, látta az Ént a többi emberben. Itt helyénvaló, ha felidézzük Rudolf Steiner ezzel egybehangzó kijelentését, amit a „szociális etika mottója” néven ismert:

Csak az gyógyít, amikor

Az emberi lélek tükrében

Az egész közösség tükröződik;

És a közösségben

Az egyes lélek ereje él.

Ha az elhangzottak után még egyszer megkérdezzük, hogy mi a kereszténység, akkor mondhatjuk, hogy ez az a képesség, hogy látjuk a másik ember Énjét, individualitását. Vagyis a megszokott határok mögé tekinteni, egy földi élet határai mögé, és meglátni az individualitást az ő igazi, örök létében, teljességében. Természetesen ma erre szinte egyáltalán nem vagyunk képesek, ez pedig azt jelenti, hogy a kereszténység nem pusztán a valamikor kapott írások és parancsolatok összessége, hanem tapasztalat és a távoli jövő életgyakorlata. Ami mellesleg, már a ma lehetőségeként elérhető: hiszen valamikor már ránk néztek és láttak, vagyis emlékezhetünk erre. Erre és arra, hogy a Földön minden ember látott akar lenni. És fontos, hogy emlékezzünk: Ki lát? Kit lát?

Gyakorlati következmények a szociális életben (Post scriptum)

Ma természetesen szinte egyáltalán nem látjuk a másik ember individualitását. Jórészt mint valami közösre, általánosítotttra nézünk rá. De az emberiség fejlődésének mai stádiumában az ilyen, korábbi

¹ A filozófiai gondolat fejlődésének útján ezt az „Én és a világ” problémát Rudolf Steiner oldotta meg, még a XIX. század végén, akinek ebben a témában az alapműve: „A szabadság filozófiája” jellegzetes címet kapta.

időkben helyénvaló tekintet valójában rombolóan hat: félelmet, viszályt és gyűlöletet ültet el az emberek között. Ez a mai idők minden szociális viszonyában nyilvánvalóan lép elő. Mint emberiség eljutottunk a fejlődésnek arra a stádiumára, amikor az ilyen „általános” tekintet az ember számára elviselhetetlenné válik, ami ellentmond annak az individualitásnak, ami benne fel akar ébredni. Az ember többé nem tudja magát a statisztika részeként átélni. Az ilyen hozzá való viszonyulás arra kényszeríti, hogy erős lelki nyomást éljen át, ezt rajta elkövetett erőszakként éli át, és akkor az ember vagy az „alvást” folytatja, vagy nyilvánvalóan vagy rejtetten félelmet él meg, vagy fel is ébredhet, de gyakran destruktív módon: az erőszakra erőszakot tükrözve válaszol, ezzel csak sokszorozva a félelmet és a gyűlöletet a világban. És ezzel egyidejűleg, ezt nem észrevéve „megvakul”: nem látva az individualitást a konkrét emberekben, elkezd általánosítani – a mai idők jellemző frázisai: „ez a kormány”, „ez az ország”, „ez a rendőrség” ... Az események ilyen fejlődésének következménye lesz végső soron a mindenki mindenki elleni harc: ahol mindenki harcba száll a saját individualitásáért, de közben „vak” marad minden más individualitás irányában. A vakok harca a vakok ellen – szörnyű, de igaz kép, amely a valóságra vonatkozik.

Ebből a szituációból nincs „általános” kiút, amire szavazni lehetne, vagy törvényt hozni. Mivel individualitásokról van szó, ezért a döntés is csak individuális lehet: emlékezni arra, hogy valamikor engem is megláttak, és elkezdni úgy nézni, hogy a világban az nőjön, ami számára igazán gyógyító: a Szeretet.

2020. június 16.